

Katre Risalesinde geçen dört kelam (Ben kendime malik değilim, Ölüm haktır, Rabbim birdir, Ene) hakkında geniş bilgi verir misiniz?

"Birinci Kelâm: Ancak .değilim mâlik kendime Ben اِنِّى لَسْتُ مَالِكِى mâlikim kâinatın mâlikidir."(1)

Üstat Hazretlerinin otuz sene tahsilinde öğrendiğini ifade ettiği dört kelamdan birisi, **"Ben kendime malik değilim."**

"Kendime malik değilim." sözü insanın iki ayrı yönüne birlikte işaret eder. Yani bu sözü, **"Ben bedenimin maliki değilim."** ve **"Ben ruhumun maliki değilim."** diye ikiye ayırabiliriz. Bunların her ikisine de bize emaneten verilmiş oluyorlar.

O halde, **"Ben kendime malik değilim."** cümlesini, **"Ben bedenimi de ruhumu da dilediğim gibi kullanamam."** şeklinde değerlendirmemiz gerekiyor. Meselâ, güzümlle istediğim şeye bakamam, çünkü ben gözüme malik değilim. Kulağımla istediğim her özü dinleyemem, mideme her gıdayı gönderemem, ayaklarımı her menzilde gezdiremem.

Öte yandan, bu ruh ve ona takılı **akıl, kalp, hafıza, hayal** ve bütün his dünyam da bana emanet verilmiş ve ben bunları da dilediğim gibi kullanamam. **"Akıl benim değil mi, istediğim şeye yorabilirim."** diyemem. "Hafıza benim değil mi, ona dildiğim her şeyi doldururum." diyemem. "Sevgi hissi benim değil mi, istediğim şeyi severim, hayal benim değil mi, onu keyfimce dolandırabilirim." de **diyemem.**

İşte Üstat Hazretleri, **"Ben kendime malik değilim."** kelamını öğrendim derken, **"Bütün bu maddi ve manevi cihazlarımı, gerçek sahibi ve yaratıcısı olan Allah'ın rızası istikametinde kullanmayı öğrendim ve öylece kullandım."** demek istiyor.

Bunları yazmakla da bize aynı mesajı veriyor:

"Ruhunuz da bedeniniz de size emanettir. Onları doğru, yahut yanlış kullanmaktan imtihan oluyorsunuz. Dikkatli olun ve bu emanetlere hıyanet etmeyin. Emanetleri hakiki sahibinin emir ve yasaklarını göz önüne alarak kullanın." diyor.

"Malikim kâinatın malikidir." cümlesi, bizim kendi varlığımıza gerçek manada

sahip olamayacağımızı ispat manasında kullanılmıştır. Nurlarda sıkça işlendiği gibi “İnsan kâinat ağacının en son ve en cemiyyetli meyvesi”dir. Meyveye sahip olmak için ağaca sahip olmak gerekir. Biz bu kâinata sahip olmadığımızı göre kendimize da malik olamayız.

"Fakat kendime mâlik nazarıyla bakıyorum ki, Mâlik-i Hakikî'nin sıfâtını ve sıfatların bir derece mahiyetini ve hududunu bileyim."

Kanaatimce burada Üstat Hazretlerinin “**öğrendim**” dediği temel kelam “**Ben kendime malik değilim.**” kelamıdır. Bu cümlede dikkat çekilen konu ise, daha çok, Dördüncü Kelam’ın açıklaması mahiyetindedir.

Biz kendimize malik değiliz, ama “**benim elim, benim gözüm, benim kuvvetim**” gibi sözleri de rahatlıkla söylüyoruz. “**Bu yetki bize niçin verilmiş?**” sorusunun cevabı [Otuzuncu Söz olan Ene Risalesinde](#) geniş olarak açıklanmıştır. Burada ise bir özet sunulmuş. **Şöyle ki:**

Meselâ, “benim kuvvetim” diyeceğiz ki bu kuvvetle yapabildiğimiz işleri ölçü alalım da, “Bu kâinatta icra edilen bu hadsiz işler sonsuz bir kudret ve kuvvet gerektirir, bu ise ancak İlâhî kudret olabilir.” diyebilelim.

Diğer sıfatlarımızı da buna kıyas edebiliriz.

"Evet mevhum, mütenahî hududum ile Mâlik-i Hakikî'nin sıfatlarının bir cihette gayr-ı mütenahî hududunu bildim."

İnsanda beş zahirî duygu yanında beş tane de batınî duygu var. Bunlardan birisi de “**kuvve-i vehmiye**”.

Vehim denilince hatırımıza “**bir gerçeği olmayan şeyleri var zannetmek**” gelir. Halbuki bu kuvve, ruhun beş batını kuvvesinden biri. Onun da **kuvve-i akliye, kuvve-i hayaliye** gibi kendine mahsus bir görevi var. Meselâ, insan, akıyla yakinen bilir ki “**Bu hayat fani ve ben bir gün öleceğim.**” Ama kuvve-i vehmiyesi ona hiç ölmeyecekmiş gibi bir his verir ve insan bu sayede dünya hayatına şevk ile çalışır.

Ene bahsinde bu vehim kuvvesinin çok daha önemli, daha doğrusu en önemli görevi harika bir şekilde işlenmiş. Bu cümle o konunun bir özeti gibi.

“Mevhum mütenahi hududum” ifadesi o Söz’deki şu cümlelere bakıyor:

“Kendinde bir rubûbiyet-i mevhum, bir mâlikiyet, bir kudret, bir ilim tasavvur eder, bir had çizer. Onun ile muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vaz’ eder. Buraya kadar benim, ondan sonra Onundur diye bir taksimat yapar.”(2)

“La havle ve la kuvvete illa billah” hükmünce bütün varlık âlemindeki güç ve kuvvet ancak Allah’ın ihsanıyla, O’nun yaratmasıyla. Buna göre, ben **“Elli kiloluk bir yükü kaldırdım.”** diyorsam, bu işi Allah’ın bende yarattığı o kuvvetle başardığımı biliyorum.

Bende bir güç olduğu bir gerçek, o güce benim sahip çıkmam ise mevhum, yani ben o güç ve kuvveti, kuvve-i vehmiyye ile benim diye telakki ediyorum. **“Bu yükü ben kaldırdım.”** diyorum ki, bunu **vahid-i kıyasî**, yani bir mukayese unsuru olarak kullanayım ve **“Ben elli kiloluk yükü kaldırdığım gibi Allah bütün yıldızları direksiz döndürüyor, bütün gezegenleri güneş etrafında çeviriyor.”** diyebileyim.

Bundan sonra Üstad’ın buyurduğu gibi; **“... mevhum hattı bozar, hepsini de ona teslim eder.”**

“Beni de elimdeki yükü de üzerinde bulunduğum yer küresini de güneş etrafında çeviren kudret karşısında ben bu mevhum kuvvetimden vazgeçiyorum.” diyerek, bütün kuvvet ve kudretin ancak Allah’ın olduğuna yakinen iman eder.

Malikiyet de kudret gibi değerlendirilir. **“Ben bu tarlanın malikiyim.”** diyorsam, bunu kuvve-i vehmiye ile diyorum. Ama aklım yakinen biliyor ki, bu yer küresi kimin mülkü ise bu tarla da onun mülküdür. Ancak, emanet olarak benim tasarrufumda bulunduğu için, o tarlayı diğerlerinden ayırmak maksadıyla böyle diyorum. Böylece, mülkün hakiki sahibini tanıyarak mevhum hattı bozup tümünü gerçek sahibine teslim ediyorum.

İkinci Kelâm: .haktır Ölüm الْمَوْتُ حَقٌّ Evet bu hayat ve bu beden şu azîm dünyaya direk olacak kabiliyette değildir. Zira onlar demir ve taştan değildir. Ancak et, kan ve kemik gibi mütehalif şeylerden tereküb etmiş. Kısa bir zamanda tevafukları, içtimaları varsa da iftirakları ve dağılmaları her vakit melhuzdur."

Üstat Hazretleri ölümün hak olduğunu, hem bedendeki organların birlikte çalışmalarının, hem de ruh-beden beraberliğinin sürekli olmadığını tâ

çocukluğundan beri biliyordu. O halde, buradaki “**öğrendim**” kelimesini şöyle yorumlamamız gerekiyor:

"Ben, ölümün hak olduğunu hiç unutmadan, bu beden hanesinin bir gün yıkılacağını daima göz önüne alarak, ölüm ötesi ebedî âlem için çalışmayı hayatıma gaye edinmeyi öğrendim."

Üstat Hazretleri İhlas Risalesinde ihlası kazanmanın ve muhafaza etmenin en önemli bir sebebinin rabita-ı mevt olduğunu beyan eder. Buna göre, “öğrendim” kelimesini; “Ölüm haktır, gerçeğini hiç unutmadan Kadîm ve Bâki olan Allah’ın rızasını kazanmak için çalışmayı öğrendim.”

Ve “Lezzetleri acılaştırıran ölümü çok zikrediniz, hadis-i şerifini çok hatırlayarak, fani dünyanın geçici işlerinde boğulmayı, ebedî âlemi esas alan bir ömür sürmeyi öğrendim.” şeklinde de yorumlayabiliriz.

Üçüncü Kelâm: رَبِّي وَاجِدُ Rabbim birdir. Evet herkesin bütün saadetleri, bir Rabb-ı Rahîm'e olan teslimiyete bağlıdır. Aksi takdirde pek çok rablere muhtaç olur.

Saadet ve teslimiyet kelimeleri [Yirmi Üçüncü Söz](#)'deki şu vecizeyi hatırlatıyor:

“İman tevhidi, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dareyni iktiza eder.”

Bu göre, iki cihan saadetinin ilk şartı imandır. İman eden kişi, semavat ve arzı, dünya ve ahireti, gaybı ve şehadeti, insi, cinni ve meleği Allah’ın yarattığını kalben tasdik eder. Bu tevhit inancı onu teslimine götürür. **“Rabbim birdir.”** diyen ve Allah’ın ne Zatında ne de icraatında şeriki olmadığına kalben inanan bir kul, **“Ancak sana ibadet eder ve ancak senden yardım dileriz.”** diyerek Allah’a teslim olur, mahlukata dilencilik etme ve onları rab tanıma zilletine düşmez.

Allah’ın hikmetine, rahmetine ve kudretine teslim olan kişi, kendi iradesine bırakılan işlerde sebeplere teşebbüs ettikten sonra Allah’a tevekkül eder, bunun neticesi ise iki dünya saadetidir.

“Enbiya (Aleyhimüsselâm) enaniyetin bu vechine bakmakla, mülkü tamamen Allah'a teslim ederek ne mülkünde, ne rububiyetinde, ne uluhiyetinde şeriki olmadığına hükmetmişlerdir.”(3)

Allah'ı bir bilen bir kul, sebeplere, vasıtalara, vesilelere gereğinden fazla kıymet vermez. Bütün hayrı O'nun elinde ve bütün kuvvet ve kudretin O'na ait olduğunu bilmekle bu dünyada Allah'ın bir misafiri olarak yaşar. Kâinatı İlâhî bir saray, bütün canlıları da Allah'ın misafirleri bilir. Artık bu insan, ne yağmur için buluta, ne meyve için ağaca, ne mahsul için tarlaya minnettar olur. Bütün şükrünü bunların sahibi ve yaratıcısı olan Allah'a verir. Keza, yine o insan ne zelzeleden korkar, ne tufandan, ne selden. Bunların irade ve kudret sahibi olmadıklarını ve kendi başlarına izn-i İlâhî olmaksızın hiçbir şey yapamayacaklarını bilir.

İşte Allah'ın birliğine inanan bir kişinin bu inancı onun his ve amel dünyasına da yansır. Bu yansımayı Üstat Hazretleri Yirminci Mektup'ta şöyle ifade eder:

“Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma, onlara tezellül edip minnet çekme, onlara temelluk edip boyun eğme, onların arkasına düşüp zahmet çekme, onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir, her şeyin anahtarı onun yanında, her şeyin dizgini onun elindedir; her şey onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun.”(4)

Üstadımız, **“kırk sene ömrümde otuz sene tahsilimde öğrendim”** dediği diğer kelam ve kelimeler gibi, **“Rabbim birdir.”** kelamını da hayatının bütün safhalarında icraata geçirmiş, gönül âleminde ve his dünyasında bu kelimenin hakimiyeti her zaman görülmüştür.

Kimsenin karşısında tezellül etmemiş, kimseye boyun eğmemiş, kimseden korkup titrememiştir. Ayet-i hasbiyenin mertebelerini izah ederken bunun en güzel ifadelerini sergilemiştir.

“Çünkü insan, câmiyeti itibariyle bütün eşyaya ihtiyacı ve alâkası vardır. Ve her şeye karşı (hissederek veya etmeyerek) teessürü elemleri vardır. Bu ise tam cehennem gibi bir halettir.”

İnsanın camiiyeti, onda bütün İlâhî isimlerin tecelli etmesindedir. Kâinat ağacının meyvesi olan insan bütün kâinata muhtaçtır. İnsanın varlığı, İlâhî isimlerin bütün kâinattaki tecellileriyle devam etmektedir.

Bir taşta Allah'ın sadece **Hâlık, Mâlik** gibi birkaç ismi tecelli eder. Zira taşın

camiiyeti yoktur; ne havaya muhtaçtır, ne bahara, ne güneşe; ne yemeye ihtiyacı vardır, ne içmeye, ne de yürümeye. Bu ihtiyaçların her birinin görülmesi bir lâhî ismin tecellisiyle olacağından, ondaki bu muhtaç olmama hali bu isimlerin kendisinde tecelli etmemesini netice vermiştir.

Meselâ, insana göz nimetinin verilmesiyle, onda **Basîr** ismi tecelli etmiştir. Bu tecelliye yardım etmesi için de ışık yaratılmıştır. Keza, insana mide verilmesiyle rızıklar âlemi, kulak takılmasıyla sesler âlemi onun imdadına koşturulmuştur.

[Yirmi Dördüncü Söz](#)'de (Beşinci Dal) geçen şu cümleler, insanın bütün kâinata muhtaç olduğunu çok güzel sergiler:

“Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, rûy-i zemin kadar geniş bir sofrâ-i nimeti o ellerin önüne koymuştur. Sonra, mânevî çok rızık ve nimetler isteyen insanıyeti sana verdiğinden, âlem-i mülk ve melekût gibi geniş bir sofrâ-i nimet, o mide-i insanıyetin önüne ve aklın eli yetişecek nisbette sana açmıştır.”

İnsanın her şeye karşı teessürü de ondaki bu camiiyetin bir sonucudur. İnsan, havanın soğumasından, çiçeklerin solmasına kadar çok şeyden üzüntü duyduğu gibi, anne ve babasından arkadaşlarına, komşularına kadar herkesin derdi ve sıkıntısı, hatta dünyada meydana gelen her türlü üzücü hadise onun ruhuna elem çektirmektedir. Bütün bu üzücü olayları ortadan kaldırmaya da gücü yetmediğinden, bütün eşyanın sahibi ve yaratıcısının hikmet ve rahmetini düşünüp O'na teslim olmadığı ve tevekkül etmediği taktirde sürekli elem çeker. Üstadımızın beyan ettiği gibi, **“Bu ise tam cehennem gibi bir halettir.”**

“Fakat erbab tevehhüm edilen esbab yed-i kudretine bir perde olan Rabb-ı Vâhid'e teslimiyet, firdevsî bir vaziyettir.”

Bir önceki cümlede, **“cehennem gibi bir haletten”** söz edilmişti. Burada ise firdevsî bir vaziyetten söz ediliyor. Ve bunun şartının da **“sebeplerin ancak bir perde olduğunu, varlıkların yaratılmalarında ve terbiye edilmelerinde bir tesirleri olmadığını bilerek Rabb-ı Vahide iman ve teslimiyet olduğu”** nazara veriliyor. Böyle bir bakış, müminlere bu dünyada bir manevî cennet hayatı yaşatır. Bir mümin sebepleri perde olarak görünce, nimetleri Allah'ın yaratıp onun istifadesine en uygun şekilde terbiye ettiğini ve kendisinin de bu dünyada O Rabb-ı Vahidin misafiri olduğunu bilmekle kalbinde ve ruhunda büyük bir haz, bir genişlik ve bir sevinç duyar. Bu manevî lezzet cennetteki lezzetlerden haber veren bir numune, bir iz ve bir işaretir.

"Dördüncü Kelâm: ,vücut bir kendisine yani ,benlik edilen tabir ile Lî bir kıymet vermektir ki; bu ene, Cenâb-ı Hakk'ın sıfâtını, şunatını bilmek için bir santral ve bir vâhid-i kıyasîdir."

Bu kelamın kısa bir açıklaması **Birinci Kelam'da** yapılmıştı. Geniş izahı ise [Otuzuncu Söz](#)'dedir.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Mesnevi-i Nuriye, Katre.](#)
- (2) bk. [Sözler, Otuzuncu Söz, Birinci Maksat.](#)
- (3) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Şemme.](#)
- (4) bk. [Mektubat, Yirminci Mektup, Birinci Makam.](#)